

**Tek Ebeveyn Olan Kadınların Sürdürülebilir Yaşam Deneyimleri**  
***Sustainable Life Experiences of Woman Who are Single-Parents***

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz CAN

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Malatya,  
Türkiye

Malatya Turgut Özal University, Faculty of Social and Human Sciences, Department of Sociology,  
Malatya, Türkiye

ORCID: 0000-0003-2685-5982 | E-mail: yilmaz.can@ozal.edu.tr

**Makale Bilgisi/ Article Information**

**Cite as/Atıf:** Can, Y. (2026). Tek ebeveyn olan kadınların sürdürülebilir yaşam deneyimleri. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 195-212. DOI: 10.53586/susbid.1903599

**Makale Türü / Article Types:** Araştırma Makalesi / Research Article

**Geliş Tarihi / Received:** 05/03/2026 **Kabul Tarihi / Accepted:** 02/05/2026

**Yayın Tarihi / Published:** 30/06/2026

**Yayın Sezonu / Pub Date Season:** Haziran/June

**Cilt/ Volume:** 14 Sayı/ Issue: 1

**Sayfa / Pages:** 195-212

**İntihal / Plagiarism:** Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği tespit edilmiştir. / This article was reviewed by at least two referees and found to be plagiarism free.

**Yayıncı / Published by:** Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siirt University Institute of Social Sciences

**Etik Beyan / Ethical Statement:** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Yılmaz CAN). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

\* Bu çalışma, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınan 26.02.2025 tarih ve 33/10 sayılı etik kurul izniyle yürütülmüştür.

**Öz**

Bu çalışma, boşanma nedeniyle tek ebeveyn olarak hayatını idame eden kadınların gündelik yaşamlarına ve aile kurumunu ayakta tutma deneyimlerine odaklanmaktadır. Tek ebeveynli ailelerin hane içinde ve kamusal alanda karşı karşıya kaldıkları problemleri ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışma, 15 kadın katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yürütülmüş ve tek ebeveynli ailelerin toplumsal yaşama tutunma süreçleri incelenmiştir. Araştırmada, anne ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli ailelerde, ekonomik öz yeterliğin sürdürülebilir yaşam standartları açısından önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Aile içerisinde babanın yokluğu, çocukların gelişimlerinde önemli bir eksikliğe dönüşürken annenin de süreç yönetiminde birtakım problemler yaşamasına neden olmaktadır. Aile sosyolojisiyle ilgili yapılan akademik çalışmaların fazlalığına rağmen tek ebeveynli aile araştırmalarının nispeten az olması, alana dair yeni bir perspektifin ortaya konulması ihtiyacını doğurmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların güncel verilere dayanması ve günümüz modern yaşam pratikleriyle analiz edilmesi açısından literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Tek ebeveynli aile, toplumsal değişim, boşanma, sürdürülebilirlik.

**Abstract**

This study focuses on the daily lives of women who raise their children as single parents due to divorce and on their experiences sustaining the family institution. It aims to examine the problems faced by single-parent families in the household and in the public sphere, with attention to their economic, social, and psychological dimensions. Employing a qualitative research design, the study was conducted with 15 female participants through semi-structured interviews, focusing on the processes by which single-parent families remain engaged in social life. Findings indicate that, in single-parent households composed of mothers and children, economic self-sufficiency plays a pivotal role in achieving sustainable living standards. The absence of a father figure often leads to notable developmental gaps in children and poses additional challenges for mothers in managing family dynamics. Despite the abundance of academic studies on family sociology, the relatively limited number of studies on single-parent families gives rise to the need for a new perspective in the field. It is believed that the findings obtained as a result of the research will contribute to the literature by being based on up-to-date data and analyzed in light of today's modern lifestyle practices.

**Keywords:** Single-parent families, societal change, divorce, sustainability.

**Extended Abstract**

This study focuses on the problems faced by single-parent families living in cities in modern life and the experiences of women trying to maintain the family institution as a single parent. In this context, the economic, social and psychological dimensions of the process they are going through have been discussed by interviewing the female parents who have separated from their spouse. The study focuses on the problems faced by single-parent families and the themes of family sustainability in terms of the future. The field findings of this study about single-parent families were reached by qualitative research method. With in-depth interview forms, the process of becoming a single-parent family has been tried to be revealed in a comprehensive way with field data. The universe of the research consists of female parents who have separated from their spouse in Turkey. Various aspects of the research were discussed in the interviews with the women reached by the snowball sampling technique.

Within the scope of the research, in-depth interviews were conducted with 15 women who continue their life as single parents after divorce and live in different cities. The participants were contacted by more than one source person and reached with the snowball technique. When the information of the women whose opinions and experiences were consulted is examined, it is seen that there are 15 participants living in 12 cities of our country and they are in different professional groups.

The interviews we conducted with the female participants reveal both the problems experienced by couples during the divorce process and make the post-divorce processes obvious with their current dimensions. The findings that emerged in our interviews with the participants are as follows:

- When we look at the reasons for divorce, the fact that a man does not fulfill his responsibilities related to the family appears as an important reason for women. The lack of healthy communication between a man and his wife, economic problems arising due to the man's lack of work, infidelity, violence, alcohol and other addictive habits, issues such as gambling or cultural differences have been stated as the main reasons that trigger the divorce process.

- Participants who live with their parents mentioned the contribution of this situation in the child rearing process, while at the same time expressing that they benefit from the pension /old age pension that their parents have or that they are relieved of the burden of paying house rent. While the disorder that occurs after divorce and

the rush to start a new life force many female parents, it seems that participants who have the opportunity to stay with their parents can get over the crisis process more easily.

- One of the important issues that the participants focused on when describing the single parenting process or expressing the difficulties they experienced about this process is the intertwining of the mother/father roles.

- Some of the participants expressed that they were subjected to neighborhood pressure, while others stated that men had uncomfortable attitudes towards them during this process.

- In general, children are the most affected in domestic tensions and conflicts, during the divorce process and in the new family order that emerges after the divorce, and those who are exposed to destructive situations in terms of their future. Among the issues expressed by the participants are the apathy of fathers, the disruptions in the educational processes of children and the problems experienced by children growing up without a father.

The economic problems experienced with divorce turn into an important turning point in a woman's effort to hold on to life with her children. While this situation is relatively easier to overcome for women who work in a regular income-generating job or live with their parents, it becomes a difficult process to cope with for women who do not work in any job. In order to establish an economically sustainable life, it is necessary to support these families socially and psychologically and to meet their economic needs at a minimum level in everyday life. In this context, it is very important that alimony decisions are applied systematically and that the disadvantageous policies of working life for women are shaped by legal regulations.

The lack of authority caused by the absence of a father in a single-parent family, interaction problems, adaptation problems arising in educational and social life skills are among the issues that are often mentioned. The inability of the child to establish an adequate and productive bond with his father may cause him to have to carry out the roles of father, mother or wife with shortcomings in the future. It is necessary to provide active support and regular follow-up by the Ministry of Family and Social Services for the communication of the parent who does not live at home in single-parent families with their children and problems that may arise in other problem areas. However, it is also important to follow the educational processes of children growing up with a single parent with sensitivity in order to prevent possible problems that may arise in the future.

## Giriş

Yaşam döngüsü içerisinde değişik formlarla şekillenen aile, insanlık tarihi boyunca varlığını sürdüren temel bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile, yetişkin kadın ile erkeği, sosyal, kültürel ve duygusal motivasyon ağlarıyla bir araya getirerek onları bu kurumun öznesi olmaya ve toplumsal normlara uyum göstermeye teşvik etmektedir. Günümüzde kent yaşamının zorlu ve devingen yapısı, toplumsal cinsiyet rollerinde meydana gelen değişim, ekonomik ihtiyaçların artması gibi hususlar yeni teamülleri ortaya çıkarmaktadır. İletişim teknolojilerinin sunduğu zengin uyarıcılar, konforlu yaşam standartları oluşturma kaygısı, çocuk eğitimi ve kariyer basamaklarının zorlu uğraşlarla elde edilmesi gibi gelişmeler, aile üyelerini mevcut değişime uymaya zorlamaktadır. Bu durum aile içi ilişkileri daha kırılgan bir zemine taşıırken anne, baba ve çocuklardan oluşan kentli/çekirdek aile yapısının da ahengini bozabilmektedir.

Toplumsal yaşamda meydana gelen değişim, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de aile kurumunu tehdit edici boyutlara ulaşmaktadır. Artan boşanma oranları, yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olurken aile içi dengeleri de değiştirebilmektedir. Bu süreçte kadın ile erkeğin ayrılması, kurulan mevcut düzenin bozulmasına ve birbiriyle ilişkili birçok denklemin yeniden biçimlenmesine neden olmaktadır. Fiziksel olarak ortaya çıkan ayrılık, ailenin ekonomik yapısını bozmakta, aile üyelerini sosyal ve duygusal açıdan önemli risklerle karşı karşıya bırakmakta ve evden ayrılan ebeveynin çocuklarıyla iletişimini çoğu zaman sekteye uğratmaktadır. Kadının ya da erkeğin yürütmeye çalıştığı tek ebeveynlik durumu, geleceği kuşatan bir problem sarmalına dönüşmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı verilere göre 2001-2024 yılında boşanan çiftlerin sayısında (bazı yıllarda azalma olsa da) genel olarak bir artışın olduğu görülmektedir. İstatistiklere göre, 2024 yılında boşanan çiftlerin sayısı 187 bin 343 ve kaba boşanma hızı da yine 2024 yılında binde 2,19'dur. Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranı 2023 yılı itibarıyla % 8,2 ve baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranı ise % 2,4 olarak belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023-2025).

Bu çalışma, boşanma nedeniyle tek ebeveyn olarak yaşamını sürdüren kadınların deneyimlerini ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla ele alarak Türkiye'de istatistiki açıdan önemli bir orana ulaşan tek ebeveynli aile yapısını sosyolojik açıdan incelemeyi amaçlamaktadır. Boşanma oranlarındaki artış ve bunun sonucunda ortaya çıkan tek ebeveynli aile formu, aşına olunan bir durum olarak görülse de sonuçları itibarıyla üzerinde titizlikle durulması gereken konular arasındadır. Günümüzde problem alanlarının çeşitlilik kazanması, aile kurumunun gelecekte karşılaşması muhtemel risklerin artması ve tek ebeveynli aile içerisinde yetişen çocuklar açısından önemli belirsizliklerin doğabileceği ihtimali vb. nedenler, alana dair yapılacak çalışmaların daha derinlikli bir perspektifle ele alınması gerekliliğini doğurmaktadır.

Araştırmanın odak noktasını tek ebeveyn olarak hayatını sürdüren kadınların deneyimleri ve sürdürülebilir yaşam pratikleri oluşturmaktadır. Çalışma, saha verileriyle ortaya çıkan bulgulara ve literatür araştırması sonucu elde edilen verilere dayanmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak modern toplumda aile kurumuna ve tek ebeveynli aile yapısına dair kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda boşanmaya neden olan problemler, boşanma sonrası ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlar ve gündelik hayatta kadınların yaşamlarını sürdürme pratikleri çalışmanın bulgular ve tartışma kısmında ele alınmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında ise saha verilerine dayanarak aile sosyolojisi bağlamında bazı değerlendirmelere yer verilmiştir.

### 1. Kavramsal Arkaplan: Boşanma ve Tek Ebeveynli Aile

Toplumsal yapının temelini oluşturan aile, tarih boyunca medeniyetlerin kültürel dokusuyla biçimlenerek varlığını sürdürmeyi başarmıştır. Asli bir birim olan aile, toplumsal yaşamın sosyal fonksiyonunu ve karakteristik yapısını ortaya koyarken biyolojik-organik bedenin hücresi gibi işlev görmektedir (Nirun, 1994, s. 15). İnsanlığın sosyo-kültürel gelişim sürecinin hemen her aşamasında karşımıza çıkan aile, çoğunlukla iki cins arasındaki ilişki ekseninde soyun devamlılığını sistematize eden bir yapı olarak tanımlanırken (Aydın, 2000, s. 35) değerli olma, güven, yakınlık, dayanışma, sorumluluk, mücadele, öğrenme, mutluluk ve kendini gerçekleştirme gibi gereksinimlerin de temellerini oluşturmaktadır (Cüceloğlu, 1996, s. 149-151). Genel olarak anne, baba ve çocuklardan oluşan ve en küçük birim olarak ifade edilen tanımlama şekli, sadece evrensel açıdan aileyi değil aynı zamanda ailenin bir biçimi olan "çekirdek aile"yi de ifade etmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2019, s.

59-60). Son elli yılda ortaya çıkan zorluklar ve çeşitlilik kazanmaya başlayan ilişki örüntüleri, aileyi bazı değişimlerle karşı karşıya getirir de (Güngör, 2023, s. 146) ailenin sahip olduğu dinamik süreç, geçmişten günümüze Türk toplumunda sevgi, saygı, yardımlaşma ve dayanışma gibi önemli mihenk taşlarının kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır (Tanrıverdi, 2021, s. 51).

Toplumsal yapının hızla çözülmeye başlaması, bütün değerler gibi evlilik kurumunu da fazlasıyla aşındırmaktadır (Yıldırım, 2004, s. 76). Günümüz aile yapısında ortaya çıkan farklılıklar ve beraberinde getirdiği değişimlerin önemli nedenlerinden biri olan kentleşme olgusu, ailenin sahip olduğu değer, norm ve inançlarda belirgin farklılıkları ortaya çıkarmakta ve aile üzerinde biçimlendirici bir etkiye sahip olabilmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2019, s. 130). Kısa vadede gerçekleşen ve küçük ölçeklerde ortaya çıkan değişimler, toplumsal yapının karakteristiği haline gelmektedir. Zamanla yeni bilgilerin ve tekniklerin ortaya çıkmasıyla birlikte çevresel değişimler yeni bir uyumun belirginleşmesine de katkı sunmaktadır (Sunar, 2018, s. 2). Değişim süreciyle birlikte toplumsal dokunun birçok bileşeni yeniden şekillenmekte ve ortaya çıkan dinamiklere uyum göstermektedir. Modern yaşam, sosyal yapının önemli bir parçası haline geldiğinde ailenin bu süreçle birlikte yeni norm ve pratiklere adapte olması da kaçınılmaz hale gelmektedir.

Toplumsal yaşamda ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi açıdan meydana gelen değişimlerin bir yansıması olarak artan boşanma oranları, tek ebeveynliğin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Boşanma sonrası ortaya çıkan bu durum, gündelik yaşamda birçok değişikliği de beraberinde getirmektedir (Tanrıverdi, 2021, s. 51). Ailenin sorumlulukları ve üstlendiği iş bölümü tek ebeveynli ailelerde, bir ebeveyn tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte hem işlevsel açıdan hem de çevresel etmenler, ortaya çıkan problemleri çeşitli hale getirebilmektedir. Ebeveynin kadın olduğu durumlarda çocuklarla ilgili problemler ve ekonomik sıkıntılar önemli sorunlara dönüşebilmektedir (Atıla-Demir ve Genç-Celebi, 2017, s. 125). Anne bu süreçte ekonomik ve psikolojik açıdan sorumluluğu eski eşiyle ya da kendi ailesi ve yakın çevresiyle paylaşmadığı zamanlarda yüklendiği mesuliyetin anne ve çocuk arasındaki ilişkiye olumsuz açıdan yansıdığı görülmektedir (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011, s. 104). Tüm bu zorluklarla baş edebilmek için tek ebeveynli ailelerin toplumsal açıdan desteklenmesi gerekmektedir. İşbirliği ve güven yoluyla ortaya çıkan bu sosyal destek ağı, zorluklarla yüzleşebilmek açısından oldukça önemlidir (Teleoaca, 2025, s. 325).

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de boşanma sonrası çocuğun velayeti genel olarak anneye verilmektedir. Annenin evi terk etmesi, eşini aldatması nedeniyle gerçekleşen boşanmalarda ya da psikolojik açıdan herhangi bir eksikliğin olması haricinde velayetin babaya verilmesi nadir görülen durumlar arasındadır. Bununla birlikte çocukların bir tercih yapması gerektiğinde çoğunlukla anneye kalmak istedikleri de bilinmektedir (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011, s. 7). Türkiye’de 2018 ile 2023 yılları arasında tek ebeveynli çekirdek ailelerin oranlarında sistematik bir artış olduğu görülmektedir. Tek ebeveynlik sürecinde annenin ebeveyn olduğu çekirdek aile oranı, erkeğin ebeveyn olduğu çekirdek aile oranının neredeyse dört katı büyüklüğünde olduğu istatistiklerden anlaşılmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023).

**Tablo 1.**

Tek Ebeveynli Hanehalkı Oranları (2018-2023)

| Tek Ebeveynli Hanehalkı                  | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 |
|------------------------------------------|------|------|------|------|------|------|
| Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile | 7.0  | 7.2  | 7.5  | 7.8  | 8.0  | 8.2  |
| Baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile | 1.9  | 2.0  | 2.2  | 2.3  | 2.3  | 2.4  |
| (%) Toplam hanehalkı içerisindeki oran   |      |      |      |      |      |      |

(Türkiye İstatistik Kurumu, 2023)

Boşanma oranlarının artmasıyla birlikte Batı ülkelerinde sıklıkla karşılaştığımız tek ebeveynli aile modeli, hayatımızın önemli bir parçası haline gelmektedir. Özellikle evliliğin getirdiği ağır

sorumluluklardan kurtulmaya çalışma çabası bu modelin yaygınlaşmasına neden olabilmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2019, s. 79). Metropollerde hayatı kuşatan yabancılaşma ve bireyci/rasyonel biçimlenme süreci, insani ilişkileri oluşturan ahlaki ve duygusal etkileşimin çözülmesine, rekabetçi bir zeminde sosyal ağ ilişkilerinin bertaraf olmasına ve yaşamı ortak kılma motivasyonlarının yitip gitmesine neden olmaktadır (Aytaç, 2020, s. 31). Aile kurumunu hem içsel hem de dış çevreyle bağımlı yeniden şekillendiren bu dönüşüm, aile bireylerinin rollerini, iletişim biçimlerini, tercihlerini ve değer sistemlerini derinden etkilemekte ve ailenin sürdürülebilirliğini ciddi biçimde tehdit etmektedir (Kara, 2025, s. 349). Aile kurumunu ayakta tutan dinamiklerin zayıflaması, metropollerdeki çözülme sürecinin önemli göstergelerinden biri haline gelmektedir. Sosyo-kültürel, ekonomik ve duygusal ilişkilerdeki dağılma, aile birlikteliğini vazgeçilebilir kılabilir olmaktadır.

Ailede ortaya çıkan problemler, yetişkin kadın ve erkeğin gündelik yaşam pratiklerini değiştirirken bu süreçten çocukların daha fazla etkilendiği yapılan birçok çalışmada görülmektedir. Örneğin, Ceylan'ın 2017'de yaptığı araştırma, anne ve baba tutumlarının çocuğun sosyalleşme sürecindeki etkilerini incelemektedir. Deveoğlu (2021), tek ebeveynli ailelerin çocuklarının sorunlarını ele almakta ve yine Demirel (2021), baba yokluğunun ergenler üzerindeki olumsuz etkilerini araştırmaktadır. Özdal ve Aral'ın 2005 yılında baba yoksunu ve anne-babası ile yaşayan çocukların kaygı düzeyleri ile ilgili inceleme yaptığı anlaşılmaktadır. Yıldız'ın 2017'deki çalışması da yine tek ebeveynli çocukların yaşam deneyimlerine odaklanmaktadır. Yapılan çalışmaların birçoğunda aile içi çatışma ve gerilimlerin yarattığı mutsuz birlikteliklerin ya da boşanma ve tek ebeveynlik durumlarının, çocukların gelişim süreçlerini ve geleceklerini etkilediği anlaşılmaktadır.

Biddulph'a (2002, s. 220) göre, çocukları yalnız başına yetiştirmek oldukça zorlu bir süreci beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte huzur ve güvenin olmadığı problemleri bir aile ortamında büyüyen çocuklarda sosyal, duygusal ve akademik açıdan birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Ebeveynlerin sorunlarını çözemedikleri durumlarda anlaşmazlıklarını nihayete erdirmek için başvurdukları boşanma süreci ve sonrası, hem kendileri hem de çocukları açısından önemli etkiler yaratabilmektedir. Yetişkinlerin kendi aralarındaki problemleri çocuklar üzerinden diğer ebeveynlere karşı bir cezalandırma aracı olarak kullanması, çocuğu anne babasının arasında bırakarak duygusal baskı oluşturmaya gibi durumlar da çocuğun geleceği açısından riskler oluşturabilmektedir. Boşanma sonrası oluşan yeni süreçte çocuğun ilgi ve bakımının yeterli düzeyde sağlanamaması, nafaka problemleri, ekonomik sıkıntılar, yeni bir yaşam alanı, okul ve çevre değişikliği gibi sorunlar çocukların yeni duruma adaptasyonunu zorlaştırırken (Yıldız, 2017, s. 92) sürdürülebilir bir yaşam kurmasının da önündeki engeli dönüştürebilmektedir.

Kadınların tek ebeveyn olarak sürdürmeye çalıştığı aile yapılarında baba otoritesinin eksikliği ortaya çıkmakta ve çocukların disiplin ve sorumluluk geliştirme süreçleri sekteye uğramaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2019, s. 80). Babayla etkileşiminin az olması ya da hiç olmaması, çocuklar üzerinde olumsuzluklara neden olabilmektedir. Örneğin kız çocukları birer yetişkin kadın olduklarında karşı cinsle olan iletişimlerinde erkeğe birçok açıdan bağımlı hale gelebilmekte ya da evlilik kurumuna mesafeli durabilmektedirler (Deveoğlu, 2021, s. 1637). Erkek çocukları ise evin erkeği olma rolüyle, annesi de dâhil olmak üzere evin diğer üyelerine müdahale edebilmektedir (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011, s. 5).

Sağlıklı bir aile ortamında büyüyen çocuk ile tek ebeveynin himayesinde yetişen çocukların gelişim süreçlerinde belirgin farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle temel eğitim sürecinde ve sosyal yaşam içerisinde bu durumun yarattığı tahribat önemli bir problem haline gelebilmektedir. Aile eğitimi, inkâr edilemez bir şekilde çocukların sağlam ve sağlıklı büyümesini kolaylaştırmada önemli bir rol üstlendiği gibi aile dinamiği, çocuğun gelişim yörüngesi üzerinde olumsuz sonuçlar doğurma potansiyeline de sahip olabilmektedir (Fu, 2023, p. 1).

## 2. Yöntem

Çalışmada, boşanma sonrası hayatını tek ebeveyn olarak idame eden kadınların deneyimlerini anlamak amacıyla nitel araştırma yöntemi ve fenomenolojik araştırma deseni benimsenmiştir. Sosyal yaşamın bilgisinin insanların kendi ifade ve anlatılarının derlenmesiyle yapılan niteliksel araştırmalar, odaklanılan konuyla ilgili incelenen birey/grup davranışlarının ya da sosyal süreçlerinin insanlar tarafından algılanan ya da yeniden kurgulanan halini resmetmeye çalışmaktadır. Bu nedenle niteliksel araştırma yapılırken araştırmanın temel odak noktasının derinlikli bir şekilde ortaya konulması

oldukça önemlidir (Kümbetoğlu, 2021, s. 38). Nitel araştırmalar, varsayımlara ve birey/grupların sosyal bir soruna ya da insan problemine yükledikleri anlamlara değinmekte ve araştırma problemlerini inceleyerek kuramsal ya da yorumlayıcı bir çerçeve oluşturmaya çalışmaktadır (Creswell, 2023, s. 45).

**Çalışma Grubu:** Çalışmanın evrenini, Türkiye’de boşanmaya bağlı olarak eşinden ayrılmış tek ebeveynli anneler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, boşanma sonrası hayatını tek ebeveyn olarak devam ettiren ve farklı şehirlerde yaşayan, 9’u yüzyüze ve 6’sı (A2, A3, A5, A7, A8, A14) çevrimiçi olmak üzere 15 kadınla derinlemesine görüşme yapılmıştır. Katılımcılara, 26.02.2025 ile 28.03.2025 tarihleri arasında, birden fazla kaynak kişiyle irtibata geçilerek ulaşılmış ve görüşmeler ortalama 30-45 dakika sürmüştür. Elde edilen veriler, odaklanılan sorun ve temalar için yeterli görüldüğünden ve çalışmanın doygunluğa eriştiği kanaati olduğundan araştırma 15 katılımcıyla sınırlandırılmıştır. Görüş ve deneyimlerine başvuru kadınların bilgileri aşağıdaki tabloya aktarılmıştır;

**Tablo 2.**

Katılımcıların Demografik Bilgileri

| Katılımcı | Yaş | Yaşadığı Şehir | Öğrenim Durumu | Meslek/İş          | Çocuk Sayısı | Kiminle Yaşadığı | Gelir Durumu |
|-----------|-----|----------------|----------------|--------------------|--------------|------------------|--------------|
| A1        | 34  | Nevşehir       | Lisans         | Çalışmıyor         | 1            | Anne/Baba        | Geliri Yok   |
| A2        | 36  | İzmir          | Lise           | Temizlik Personeli | 2            | Çocuk/lar        | 16.000 TL    |
| A3        | 45  | Muğla          | Lisans         | Öğretmen           | 1            | Çocuk/lar        | 61.000 TL    |
| A4        | 42  | Şırnak         | Lisans         | Öğretmen           | 2            | Anne/Baba        | 52.000 TL    |
| A5        | 46  | Trabzon        | Lisans         | Hasta Bak.         | 2            | Çocuk/lar        | 37.000 TL    |
| A6        | 45  | Diyarbakır     | İlkokul        | Çalışmıyor         | 3            | Çocuk/lar        | 7800 TL      |
| A7        | 44  | İzmir          | Önlisans       | Ebe                | 2            | Anne/Baba        | 60.000 TL    |
| A8        | 56  | Kocaeli        | Lise           | Memur              | 2            | Çocuk/lar        | 48.000 TL    |
| A9        | 53  | Malatya        | Lise           | Memur              | 2            | Çocuk/lar        | 34.000 TL    |
| A10       | 45  | Elazığ         | İlkokul        | Temizlik Personeli | 4            | Çocuk/lar        | 30.000 TL    |
| A11       | 25  | Ankara         | Lise           | Temizlik Personeli | 1            | Anne/Baba        | 5.000 TL     |
| A12       | 40  | İstanbul       | Lisans         | Emlak Danışmanı    | 3            | Çocuk/lar        | 30.000 TL    |
| A13       | 46  | Diyarbakır     | İlkokul        | Çalışmıyor         | 4            | Anne/Baba        | Emekli M.    |
| A14       | 32  | Gümüşhane      | Lisans         | Çalışmıyor         | 2            | Anne/Baba        | 10.000 TL    |
| A15       | 33  | İstanbul       | Lise           | Sosyal Medya Uzm.  | 1            | Anne/Baba        | 15.000 TL    |

Katılımcılar A1, A2, A3... olarak kodlanmış ve çalışmanın bundan sonraki kısımlarında bu şekilde belirtilmiştir. Toplamda 12 ayrı kentte yaşayan 15 katılımcıdan 11’i farklı meslek gruplarında çalıştığını ya da geçmişte çalıştığını, 4 katılımcı ise herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan farklı profillere sahip olan katılımcıların yaşadıkları deneyimlerin de farklılıklar taşıdığı görülmektedir.

**Veri Toplama Araçları:** Araştırma için gerekli verilerin toplanması amacıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu hazırlanmıştır. Sorular, çalışmanın bağlamı ve içeriğine uygun olarak belirgin hale getirilmiş ve görüşme esnasında da bazı esneklikler kazandırılabilir şekilde düzenlenmiştir. Derinlemesine görüşme, açık uçlu soruların sorularak cevapların kayıt altına alınması ve ihtiyaç durumunda ek sorularla araştırma konusunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesini mümkün hale getirmektedir. Derinlemesine görüşmelerde görüşme formunun kullanılması, çalışma için belirlenmiş önemli konulara odaklanılmasını kolaylaştırmakta ve görüşmenin formda yer almayan yeni konu başlıklarıyla dağılmasını önleyebilmektedir (Kümbetoğlu, 2021, s. 71-76).

Araştırmanın hassasiyeti ve katılımcılara ulaşmanın zorluğu göz önünde bulundurularak kartopu tekniğine başvurulmuştur. Bu amaçla tek ebeveyn olarak hayatını sürdüren kişilere ulaşmak amacıyla kaynak kişilerden yardım alınmıştır. Neuman’a göre kartopu tekniğinde önemli noktalardan biri ulaşılan her bir kişinin bir başkasıyla doğrudan ya da dolaylı bir şekilde bağlantısının olmasıdır. Bu şekilde oluşturulan bağlantı ağı sayesinde odaklanılan konuyla ilgili yeni bağlantılar oluşturmak mümkün hale gelebilmektedir (2014, s. 324).

**Verilerin Analizi:** Nitel çalışmaların analizinde, verilerin tasnif edilmesiyle oluşturulan temaların araştırmanın içine yerleştirilerek kodlanması gerekmektedir (Kümbetoğlu, 2021, s. 151). Çalışmada, araştırma sorularının odaklandığı çerçevede katılımcıların aktarımıyla elde edilen veriler, belli temalar altında bir araya getirilerek sosyolojik bir perspektifle analiz edilmeye çalışılmıştır.

### 3. Bulgular ve Tartışma

#### 3.1. Boşanma Deneyimleri: Uyuşmazlık, Çatışma ve Kopuş

Kent hayatının kronik hale getirdiği zorlu yaşam biçimi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle kuşatılan gündelik pratikler ve çalışma hayatının yarattığı stres ve gerilim, ebeveynler arasında yeni problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu süreçte paralel olarak dünyanın birçok ülkesinde aile kurumunun çözülmeye başladığı ve bu yapıyı sistematik bir şekilde devam ettiren sosyal, kültürel ve ekonomik motivasyonların zayıfladığı görülmektedir. Boşanma, kadın ile erkeğin evlilik kurumunu devam ettirebilecek sağlıklı bir zemin bulamamaları neticesinde birlikteliklerine son vermeleri anlamını taşımaktadır. Bu durum, genel bir ifadeyle çiftlerin ayrılması gibi sade ve anlaşılabilir bir çerçeve sunsa da pratik olarak daha karmaşık ve zorlu bir deneyime karşılık gelmektedir. Fiziksel bir ayrılıkla sonuçlanan boşanma eylemi, çoğu zaman çiftlerin yaşamının ileriki aşamalarında da sonuçlar üretebilen geniş bir döneme tekabül etmektedir. Boşanma kararıyla başlayan hukuki süreç, mal varlıklarının paylaşımı, çocukların yetiştirilmesi, ekonomik sürdürülebilirlik gibi alanlarla oldukça geniş bir zaman dilimine yayılabilmektedir. Kadın ile erkeğin etkileşimlerini devam ettirmelerini zorunlu hale getiren birçok dinamik, boşanma sürecini belirsiz bir döngü haline getirebilmektedir.

Genel olarak boşanma ya da eşlerden birinin vefatı ile ortaya çıkan tek ebeveynlik, yeni bir tanımı içermiyor olsa da gündelik pratikler, yaşam standartları, çağın gerekli kıldığı ihtiyaçlar ve sosyolojik gelişmelerle birlikte yeniden biçimlenmektedir. Kadın katılımcılarla yapılan görüşmeler, hem boşanma sürecinde çiftlerin yaşadığı problemleri ortaya koymakta hem de boşanma sonrası süreçleri güncel boyutlarıyla belirgin hale getirmektedir. Boşanma sürecinin nedenleri farklı olsa da yaşanan deneyimlerin benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Görüşmelerde bazı katılımcılar, boşanma nedenlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çok ciddi kültür farklılıkları yaşadık. Birde ailesi çok müdahil oldu. Ailesinden kopamamış bir bireydi.” (A1, 34 yaşında, çalışmıyor).

“Eşim anneciydi. Birazcık benim fikirlerime de önem versen diyordum ama onun hep annesi ön plandaydı. Ben de bir kızım varken yani yol yakinken ve beş altı çocuk yapmadan bitirdim.” (A11, 25 yaşında, temizlik personeli).

“Eşim çok yalan söylüyordu ve çalışmıyordu. Bir de bana şiddet uyguluyordu. Daha doğrusu o bana vuruyordu bende onu vuruyordum.” (A2, 36 yaşında, temizlik personeli).

“Eski eşimin kişiliği bence kötüydü. Hem fiziksel hem de psikolojik şiddet uyguluyordu bana ve çocuklarıma. Çocuklarıma daha fazla zarar görmemeliydi. Bize bir kârı yoktu zararı da olmasın dedim.” (A12, 40 yaşında, emlak danışmanı).

Toplumsal yaşamın birçok alanında olduğu gibi aile birlikteliğini de sağlıklı bir zeminde yürütebilmenin koşullarından biri ekonomik sürdürülebilirliktir. Günümüz kent hayatında belirgin bir şekilde artan yaşam masrafları, çoğu zaman kadın ile erkeğin birlikte çalışmasını zorunlu hale getirmektedir. Aile kurumunu maddi açıdan ayakta tutan ekonomik denklem, aile içi ilişkilerin seyrine de önemli oranda yön verebilmektedir. Katılımcılar, evlilik sürecinde ekonomik açıdan yaşadıkları problemleri ve eşlerinin bu konuda yaşadıkları sorunları şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bizim eşimle genel problemimiz ekonomik açıdan oluyordu. Tek taraflı o benden besleniyordu. Birde birbirimizi anlayamıyorduk.” (A3, 45 yaşında, öğretmen).

“Çok yüksek meblağlarda borçları vardı. Tefecilerden tutunda yerli halktan herkesten borç almış. Bu paraların nereye gittiğini, neden borç aldığını, neden böyle bir şeye ihtiyaç duyduğunu hiçbir zaman söylemedi.” (A4, 42 yaşında, öğretmen).

“Benim bir alacağım var diye çıktı sonra haber alamadık altı yıl. Daha sonra borçluları kapıya geldi beni tehdit ettiler. Aramızda tartışmalar oldu. Boşandık.” (A13, 46 yaşında, çalışmıyor).

Alkol bağımlılığı gibi sorunlar, bireyin ruh ve beden sağlığında önemli tahribatlara neden olurken aynı zamanda aile içinde önemli problemlerin de ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Erdim, 2019, s. 93). Aile içi çatışmaların ve boşanmaların diğer nedenlerinden biri olan kumar bağımlılığı da yine önemli psiko-sosyal problemleri ortaya çıkarabilmektedir. Kişinin ebeveyn rolünü ihmal ettiği bu bağımlılık türü, aile içi sorunların nedenleri arasında önemli bir yere sahiptir (Karakartal, 2023, s. 1013-1014). Eşinden ayrılmasının alkol, kumar ya da diğer bağımlılıklar olduğunu belirten katılımcılar düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Yani aslında eşim yok gibiydi. Bir tek ismi vardı bu işin. Kumar bağımlısıydı ayda yılda bir gelirdi eve. Ecza deposunda görev yapıyordu. İşten atıldı. Eee alkol kullanınca olacağı oydu.” (A9, 53 yaşında, memur).

“Önceleri içkim var diyordu ama ben anlayamıyordum. Sonrasında içki, kumar, işsizlik, askerlik durumu falan vardı. Yani olmaması gereken her şey olunca böyle oldu.” (A5, 46 yaşında, hasta bakıcı).

“Eşim hiç çalışmıyordu. Bağımlılıkları vardı. En son beni öldürmeye kalkıştı. Benim büyük kızım da şahit oldu. İki üç kere denedi. Ama yapamıyordu bir türlü. Sanki beni koruyan birileri vardı.” (A6, 45 yaşında, çalışmıyor).

“Eski eşimin zaten temelde bir sorumsuzluğu vardı. Akrabaydı diye sürekli sineye çektim. Çocuklarla ilgilenmiyordu. Benimle ilgilenmiyordu. İki üç günde bir eve geliyordu. Yani hayatı hep kumar üzerineydi.” (A10, 45 yaşında, temizlik personeli).

“Eşim madde bağımlısıydı. Yaklaşık 2 aylık evliyken bunu öğrendim. Bir Amatem’de yatış yaptı. En son bitmeyeceğine kanaat getirdim. Kavgasız gürültüsüz bu işi bitirdim.” (A15, 33 yaşında, sosyal medya uzmanı).

Sadakat, akıl ve irade sahibi kişinin iyi ile kötünün ya da faydalı ve zararlı olanın farkında olması ve hak ile hukuku gözeterek inşa ettiği ahlaki ve vicdani değerlere uyması durumudur (Taşçı, 2022, s. 166). Sadakat yükümlülüğünün temel çağrışımı cinsel sadakat olsa da eşler arasındaki duygusal, eylemsel ve düşünsel süreçlerin tamamını kapsamaktadır (Badur ve Turan-Başara, 2016, s. 103). Bazı katılımcılar eşlerinin kendilerini aldatması üzerine boşanma kararı aldıklarını belirtmişlerdir.

“Eşim beni aldattı. Ondan dolayı ayrıldık. Bunu defalarca yaptı.” (A8, 56 yaşında, memur).

“Bu telefona aşırı bağımlı bir insandı. Telefonuyla birlikte yaşıyordu. Bir gün dolapları düzeltirken bunun ikinci telefonu geldi elime. Telefonunda öyle fotoğraflar gördüm ki çıplak kadın fotoğrafları, kendinin çıplak fotoğrafları. Yani böyle karşılıklı birbirlerine atmışlar. Sonra mesajları gördüm.” (A14, 32 yaşında, çalışmıyor).

Katılımcıların boşanma nedenlerine genel olarak baktığımızda erkeğin aile ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmemesinin kadınlar açısından önemli bir gerekçe olarak değerlendirildiği görülmektedir. Erkeğin eşiyle sağlıklı bir iletişim kurmaması, erkeğin çalışmamasına bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik problemler, aldatma, şiddet, alkol ve diğer bağımlılık yapan alışkanlıklar, kumar oynamak ya da kültürel farklılıklar gibi hususlar, boşanma sürecini tetikleyen temel nedenler olarak ifade edilmiştir. Nitekim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2021 yılında yaptığı kapsamlı çalışma da bu durumu destekler niteliktedir. Araştırmada eşlerin boşanma nedenlerine bakıldığında; eşlerin sorumsuz ve ilgisiz davranması (%32,2), aldatma (%14,1), evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama (%9,8), dayak/kötü muamele (% 8,1), aile büyüklerinin aile içi ilişkilere karışması (%8,0), içki (%5,1), evi terk etme (2,8), aile büyüklerine karşı saygısız davranma (%2,4), hakaret ve küfürlü konuşma (%2,2), ruhsal bozukluklar (%2,2), ailenin ekonomik durumunun bozulması (%2,1), kıskançlık (%1,7), kumar (%1,1) ve madde bağımlılığı (%1,1) gibi hususların olduğu görülmektedir (TAYA, 2021, s. 82).

### 3.2. Ekonomik Problemler ve Hayata Tutunma Stratejileri

Kentlerde çekirdek aile olarak hayata tutunmaya çalışan ebeveynler, duygusal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir bir birlikteliği oluşturmaktadır. Çoğu zaman aile ekonomisini ayakta tutmak için çalışma hayatının yoğunluğunu da paylaşmaktadırlar. Bu süreçte ebeveynlerden birinin olmaması, hem ekonomik hem de sosyal ve psikolojik açıdan önemli bir eksiklik haline gelebilmektedir. Yapılan görüşmelerde katılımcılar, boşanma sonrası hayata tutunma çabalarını ve mevcut ekonomik durumlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Fiziki olarak ayrıldıktan sonra bir tanıdığımızın satış elemanına ihtiyacı vardı. Bu süreçte hem evde kalmamak hem kendimi biraz toparlayabilmek ve aileme destek olabilmek adına çalışmaya başladım bir firında.” (A1, 34 yaşında, çalışmıyor).

“Allah bin kere razı olsun. Bir okul müdürü vardı. O dönemde yanına gittim. Orada çalışmaya başladım. Bu çok iyi geldi. Çok şükür çalıştığım zaman öyle de böyle de geçimimi yapıyorum. Yazın biraz zorlanıyorum. Yazında küçük bir yardım var onunla geçimimi yapmaya çalışıyorum. Ailem de ufak tefek yardımcı oluyor.” (A2, 36 yaşında, temizlik personeli).

Tek ebeveynli ailelerle ilgili yapılan çalışmaların çok azında bu ailelerin daha yüksek esnekliğe, daha fazla sorumluluk duygusuna, daha iyi problem çözme becerilerine sahip olduğu vurgulanmaktadır (Chavda ve Nisarga, 2023, s. 19). Tek ebeveynli ailelerde genel olarak ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerin kronik hale geldiği görülmektedir. Yapılan çalışmada bazı katılımcılar (özellikle ekonomik açıdan herhangi bir sıkıntı yaşamayan ebeveynler) mevcut durumlarının çok daha iyi olduğunu dile getirmişlerdir. Eşleriyle yaşadıkları problem ve gerilimlerin ortadan kalkmış olmasıyla birlikte yaşamlarının sağlıklı bir zemine kavuştuğunu ifade etmişlerdir.

“Eşimle ilk ayrıldığımızda biraz sıkıntı yaşadım. Çünkü ilk ayrıldığımızda dünya kadar borç bırakmıştı bana. Ailem destek oldu bu konuda. Boşanan birçok insana göre çok çok iyi durumdayız.” (A3, 45 yaşında, öğretmen).

“Çok şükür maaşım ile ayaklarım üzerinde durabiliyorum. Tabi benim sürecim daha yeni olduğu için biraz sıkıntı yaşadım.” (A8, 56 yaşında, memur).

Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, tek ebeveynli aileler ile ilgili yaptığı çalışmada, tek ebeveyn olarak yaşayan anne ve babaların, ekonomik olarak eşi ile bir arada yaşayan anne ve babalara göre daha büyük problemler yaşadığını tespit etmiştir (2011, s. 101). Bunun nedenleri arasında çocuk velayetlerinin genel olarak anneye verilmesi, babaların ayrılma durumunda eşlerine daha sınırlı ekonomik katkı sunması, çalışma hayatında kadınların deneyimlerinin az olduğu ya da sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olduğuna dair toplumsal önyargılar ve kadınların düşük ücretli işlerde çalışması gibi hususlar yatmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018, s. 28-29). Kadınlar, ücret farkları, toplumsal cinsiyet normları ve mali zorluklarını yoğunlaştıran esnek çalışma düzenlemelerine erişimin kısıtlanması gibi nedenlerden orantısız bir şekilde etkilenmektedir (Cruz vd., 2024, s. 3473). Görüşme yapılan katılımcı öğretmen olmasına ve ek iş yapmasına rağmen ekonomik açıdan zorlandığını dile getirmektedir.

“Önce dershanede çalıştım. Sonra özel ders ve okulu da birlikte yürütmeye çalıştım. Bünyem kaldırmayınca dershaneyi bıraktım. Şu anda maaş, ek ders, annemin emekli maaşı var. Bir de özel derslerden alıyorum. Ucu ucuna yetiştiriyorum.” (A4, 42 yaşında, öğretmen).

Anne/babasıyla birlikte yaşayan katılımcılar, bu durumun çocuk büyütme sürecindeki katkısına değinirken aynı zamanda anne/babalarının sahip olduğu emekli/yaşlılık maaşından da faydalandıklarını ya da ev kirası ödeme yükünden kurtulduklarını dile getirmişlerdir. Boşanma sonrası oluşan düzensizlik ve yeni bir hayat kurma telaşı, birçok kadın ebeveyni zorlarken anne/babasıyla kalma imkânı olan katılımcıların kriz sürecini daha kolay atlatabildiği görülmektedir. Boşanma sonrası anne/babasıyla birlikte kalan bazı katılımcılar, ailelerinin kendilerine sunduğu maddi ve manevi desteği şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bizim iki şansımız var. Bir benim maaşım ikincisi ailem. Ailemin maddi boyutunu bir tarafa bırakıyorum. Manevi boyutunda da çok büyük destek oldular. Boşanma sürecini en olumlu etkileyen şey insanın iyi bir ailesinin olması. Aldığın her kararda seni destekleyen ve arkanda duran bir ailenin olması ve zor gününde yanında olan bir aile.” (A3, 45 yaşında, öğretmen).

“Eşimden ayrılalı 10 sene oldu. O zamandan beri beraber yaşıyoruz kızlarım ve annemle. Benim maaşım ve annemin emekli maaşıyla geçiniyoruz.” (A7, 44 yaşında, ebe).

“Ben ailemle yaşıyorum. Ailemin desteği olmadan maddi olarak ayaklarımın üstünde duramazdım. Onların bana katkısı çok oluyor. Ailem yanımda olduğu için manevi olarak kimseye muhtaç değilim çok şükür.” (A11, 25 yaşında, temizlik personeli).

“Yani ekonomik olarak zor oldu ama ailem bir şekilde bana destek oldular. Ailemle beraber kaldığım için kazandığım çocuklarımın harçlığı oluyordu.” (A12, 40 yaşında, emlak danışmanı).

Stack ve Meredith (2018, s. 239) tek ebeveynli ailelerde, yaşanan mali problemlerle birlikte bulundukları konumun ortaya koyduğu sorumlulukların da strese, psikolojik sıkıntılara ve endişeye neden olduğunu ortaya koymuşlardır. Tek ebeveyn olarak hayatını devam ettiren annelerin ekonomilerini yükseltmeleri için serbest meslek sahibi olmaları noktasında yardım edilmesi, yetkililerin bekâr anneler için danışmanlık programları yürütmesi (Mendis ve Jayarathne, 2020, s. 55) ve sosyal yardım kapsamında aynı ve nakdi yardım programlarının kolaylaştırıcı bir hükümle uygulanmaya konulması gerekmektedir. Ayrıca çocuk nafakasıyla ilgili yaşanan aksamaların giderilmesi, ailelerin ekonomik açıdan yüz yüze kaldığı problemlerle baş etmelerine katkı sunacağı düşünülmektedir (Güngör, 2023, s. 148-149). Katılımcıların birçoğu nafaka almadıklarını belirtmişlerdir. 15 görüşmeciden 3’ü (A12, A14, A15) düzenli nafaka aldığını ve 2 kişi ise (A4, A7) düzensiz bir şekilde nafaka aldığını ifade etmiştir. Kalan 10 katılımcı ise farklı nedenlerden dolayı nafaka almamaktadır. Katılımcıların bazıları nafaka ile ilgili durumlarını şu şekilde belirtmişlerdir:

“Mahkemenin hükmettiği bir nafaka var. Ben boşanmayı istediğim için madem çocuk benim yanımdaysa çocuğa bakmak benim vazifemmiş. Sonuçlarına ben katlanmak zorundaymışım dedikleri için nafaka vermediler.” (A1, 34 yaşında, çalışmıyor).

“Aslında bağlanmış bir nafakamız var. Ama o çok çalışmadığı için düzenli nafaka da veremiyor. Eğer olursa arada gönderiyor.” (A7, 44 yaşında, ebe).

“Bırakın nafaka almayı o benden boşanmayı kabul etmiyordu. İnanın ben ona para verdim. O zamanın parasıyla 25 milyar verip boşanma kâğıdını imzalattım.” (A9, 53 yaşında, memur).

“Bana verdiği nafaka o zamanlar oğlumun bez parasını bile karşılamıyordu. Bir işte çalışmaya başladım.” (A12, 40 yaşında, emlak danışmanı).

Kadının tek ebeveyn olduğu durumlarda, ekonomik açıdan ailenin daha dezavantajlı bir konumda olduğu görülmektedir. Gelir düzeyinin düşük olması, çalışma hayatında kadına yönelik gerçekleşen toplumsal cinsiyet eşitsizliği, eski eşlerin maddi açıdan destek olmaması gibi nedenler bu süreci zorlaştırmaktadır (Aydiner-Boylu ve Öztıp, 2013, s. 214).

“Çocuklarım daha yeni atandılar. Onlar işe girmeden önce bütün yük benim omuzumdaydı. Yani zor geçimimi yapıyordum.” (A10, 45 yaşında, temizlik personeli).

“Gidiyorum temizlik işlerinde çalışıyorum. Annemle babam yaşlılık maaşı alıyor. Bi şekilde geçimimizi sağlayabiliyoruz. Etrafımızdaki insanlarda biraz yardım ediyor.” (A11, 25 yaşında, temizlik personeli).

Kadının toplumsal düzen içerisinde tek ebeveyn olarak hayatını sürdürebilmesi birçok noktada dezavantajlı hale gelebilmektedir. Özellikle boşanma sürecinin ilk aşamasında, ekonomik açıdan hayata tutunmaya çalışan kadının çoğu zaman problem ve sınırlılıklarla yeni bir başlangıç yaptığı görülmektedir. Anne-babasıyla bir arada yaşayabilen kadınların ekonomik ve psikolojik açıdan nispeten bu süreci daha kolay atlatabildikleri görülse de tek ebeveyn olarak yaşayan ve herhangi bir destek alamayan kadınların önemli sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını söylemek mümkündür. Boşandığı eşinden nafaka alamamak, çalışma hayatının kadınlara yönelik negatif tutumu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi hususlar bu süreci daha karmaşık ve zor hale getirebilmektedir.

### 3.3. Yaşam Pratikleri ve Sürdürülebilirlik

Tek ebeveynli ailelerde meydana gelen artış, toplumsal yaşamda önemli sosyolojik değişimleri ortaya çıkarmaktadır. Gündelik yaşamda artan ekonomik, sosyal ve kültürel problemler, boşanan kadın ile erkeği birçok açıdan etkilerken çocuklar da bu süreçte önemli sorunlarla yüzleşmek zorunda kalabilmektedir. Genel olarak kadınların toplumsal açıdan dezavantajlı bir konumda olmaları, çalışma

hayatının daha çok erkek merkezli politikalarla kuşanması, anne/babasız çocukların kişilik gelişimleri ve eğitim süreçlerinin toplumsal risklerle karşı karşıya olması gibi durumların ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcıların tek ebeveynlik sürecini tanımlarken ya da bu sürece dair yaşadıkları sıkıntıları dile getirirken üzerinde durdukları önemli hususlardan biri anne/baba rollerinin iç içe geçmesidir. Baba kimliğine yüklenen otorite ile anneye özdeşleşmiş şefkati bir arada yürütmenin zorluğunu dile getirmektedirler. Bununla birlikte gündelik yaşamda ev ihtiyaçları, çocukların eğitimleri ya da kadın ebeveynin çalışma hayatı yine bu durumu zorlaştıran hususlar arasındadır. Bazı katılımcılar tek ebeveynli yaşamın zorluklarını şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Roller birbirine çok fazla giriyor. Anne olarak bir şefkat ve baba olarak bir disiplin kurabilmenin çatışmasını çok yaşıyorum. Anne olarak sadece şefkatle yaklaşmıyorum. Çünkü disiplin kuramıyorum bu durumda. Üzerinde bir otorite de kurmam gerekiyor. Ama tamamen onu da yapamıyorum. Bu seferde anne şefkatinden uzak kalıyor. Ve ben de şaşırdığım gibi o da şaşıyor. O da rolleri karıştırıyor.” (A1, 34 yaşında, çalışmıyor).

“Ben genelde manevi olarak zorlanıyorum. Hani çocuğa hem anne hem de baba olmaya çalışıyorsun ya.” (A3, 45 yaşında, öğretmen).

Boşanma sonrası tek ebeveynliğin çocukların refahı üzerinde de hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabilmektedir. Olumlu tarafı, tek ebeveynli hanelerden gelen çocukların aile durumlarının zorluklarına uyum sağladıkça esneklik, özgüven ve bağımsızlık geliştirebilmesidir. Bununla birlikte tek ebeveynli aileler, çocukların refahını etkileyebilecek çeşitli zorluklarla da karşı karşıya kalabilmektedir. Ebeveynin finansal talepleri karşılamakta zorlanmasına ya da yaşam standartlarına ve kaynaklara sınırlı erişimine neden olabilmektedir (Rajput, 2023, s. 74). Kentsel yaşam içerisinde ortaya çıkan barınma, eğitim, ulaşım, beslenme gibi ihtiyaçların daha masraflı olması, aile üzerinde önemli bir yük oluştururken, kentin karmaşık ve stresli atmosferi de güvensiz yaşam alanlarına dönüşebilmektedir. Kadının tek ebeveyn olduğu durumlarda, çocuklarının sorumluluğu, barınma ve diğer temel ihtiyaçları karşılamının yükü ve sürdürülebilir bir yaşam kurabilmek, baş edilmesi zor problemler haline gelebilmektedir.

Boşanma sonrası ortaya çıkan yeni yaşam biçimi, ebeveynlerin önemli sıkıntılar yaşadığı bir dönemin başlangıcı haline gelmektedir. Görüşme yapılan katılımcıların tamamı aynı zamanda çocuklarının bakım ve sorumluluklarını üstlendiklerini dile getirmişlerdir. Tablo 2’de görüldüğü üzere, 4 çocuğu olan 2 katılımcı, 3 çocuğu olan 2 katılımcı, 2 çocuğu olan 7 katılımcı ve 1 çocuğu olan 4 katılımcı bulunmaktadır. Boşanma süreciyle birlikte ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve psikolojik problemleri çocuklarıyla birlikte aşmaya çalışan kadın ebeveynlerin büyük zorluklarla mücadele ettikleri görülmektedir. Bu ailelerin düzenli yaşam biçimleri bozulduğundan stres ve gerginliklere karşı daha savunmasız hale gelebilmektedir. Bazıları problemlerinde tatmin edici ayarlamalar yapabilseler de (Burgess, 1970, s. 140) genel olarak birçok ebeveyn, olumsuzluklarla baş etmeye çalışırken psikolojik açıdan önemli sıkıntılarla baş başa kalabilmektedir.

“Sosyal hayatım şu anda sıfır. Eylül ayından beri hiçbir arkadaşımınla doğru düzgün gidip bir yerlere kahve içemiyorum. Arkadaşlarıma vakit ayıramıyorum. Hafta sonu da evin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyorum.” (A4, 42 yaşında, öğretmen).

“Benim aslında ciddi anlamda psikolojim bozuluyor. Mesela çalıştığım için çocuklarıma yetişemiyorum. Onların okul olayı, benim hastane işlerim falan derken işlerim alt üst oluyor. Hem dışarı işi hem marketi, faturası, eğitimleri falan yetiştiremiyorum artık. Ya bazen durup kendime baktığımda diyorum ki ben bu hayatın neresindeyim.” (A7, 44 yaşında, ebe).

“Çok zor geçti. Böyle apar topar sabahları uyanıp onları okula gönderiyordum. Yani böyle robot gibiydim. Her şey karman çormandı. Psikolojim bayağı bozulmuştu. Sonra ben yardım aldım o beni biraz kendime getirmişti.” (A9, 53 yaşında, memur).

Ataerkil düşünce yapısı, aile içi ilişkilerden toplumsal cinsiyet rollerini belirlemeye kadar birçok alanda kadına yönelik sınırlandırıcı bir tutum izlemektedir (Korkmaz, 2022, s. 68). Ataerkil aile, erkeğin ekonomik hâkimiyetini ortaya çıkarırken aile içi duygusal eşitsizliği de ön plana çıkarmaktadır (Giddens ve Pierson, 2001, s. 113-114). Bu hegemonik yapı içerisinde çiftlerin ayrılması durumunda dahi sonuç değişmemektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan ortaya çıkan sonuçlar, çoğu zaman erkeğin lehine bir sürece evrilmektedir. Erkek boşandığı andan itibaren özgürleşebilmekte, kadın ise bulunduğu çevrenin toplumsal kodlarıyla ve görülmez bir bağla

sarmalanmaktadır. Toplumun kendisine yüklediği “ıffetli” ve çocuklarının annesi olma sorumluluğunu eksiksiz bir şekilde yerine getirmesi beklenmektedir (Varışlı, 2021, s. 151). Geleneksel cinsiyet rollerine sahip erkeklerin daha az tutarlı olduğu ve daha dar ve keskin bir erkek rolü imgesine sahip olduğu düşünüldüğünde, ataerkilliğin hüküm sürdüğü düzeni yerinden etmeye çalışan şiiresel-anaç pratiklerin dahi bu eşitsizliklere maruz kalabildiği görülmektedir (Can ve Girgin Büyükbayraktar, 2018, s. 368; Butler, 2019, s. 159).

“İnsanlar hep erkeksiz olmaz diyordu. Erkeğin gölgesi bile yeter. Ayıptır el âlem ne der tek başına bir kadın olmaz diyorlardı. Dul gözüyle bakanlar yani anlayın artık.” (A10, 45 yaşında, temizlik personeli).

“Boşandığımda 26 yaşındaydım. Bayağı gençtim ve güzel bir bayandım. Birçok insan beni bekâr zannederdi. Bende çalıştığım yerde patronum dışında herkese evli olduğumu söyledim.” (A12, 40 yaşında, emlak danışmanı).

Farklı kültürlerde, bekâr ebeveynlerin ekonomik zorluklarla birlikte sosyal damgalanmadan kaynaklanan olumsuz deneyimlerinin de olduğu görülmektedir (Jain ve Mahmoodi, 2022, s. 10). Çoğu zaman kadınların sosyal hayatını olumsuz açıdan etkileyen bu durum çevresindeki diğer kadınların, kendilerini eşleri için potansiyel bir tehlike olarak görmelerinden dolayı sosyalleşme ağını daraltmaktadır. Kadınların tek ebeveynli annelere karşı besledikleri önyargılarının yanında bu ebeveynlerin karşı cinsin beklentilerine yönelik kendini korumaya çalışması da yine sosyal hayatını sınırlayan hususlar arasındadır (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011, s. 8). Toplumsal önyargıya dönüşen bu durum, boşanan ya da boşanma sürecinde olan ebeveyn için yıkıcı bir hal alabilmektedir (Tanrıverdi, 2021, s. 55). Katılımcıların bir kısmı mahalle baskısına maruz kaldıklarını dile getirirken bazıları da erkeklerin bu süreçte kendilerine yönelik rahatsız edici tutumlarını şu cümlelerle vurgulamışlardır:

“Erkeklerin sana bakış açısı değişiyor. Erkeklerle sohbet ettiğinde çoğu zaman bunu yanlış anlıyorlar. Yaklaşımları farklı bir boyuta gidiyor. Bunu sorduğumda da söylüyorlar. Biz diyorlar eşimizle çok mutluyuz. Ama senden hoşlandık diyorlar. Evi de idare edebilirim seni de.” (A3, 45 yaşında, öğretmen).

“Erkeklerden sıkıntı yaşıyorum. Sen dul bir kadınsın ya seninle şansını denemeye çalışıyor. Böyle üsteliyorlar zorluyorlar düşerse zaten bu duldur diyorlar. Düşmezsen bilmem ney. Toplumda sen benim bacımsın biz sana desteğiz diyor. Sonra arkandan sana yazıyor tekliflerde bulunuyor.” (A7, 44 yaşında, ebe).

“Bir gün iş yerindeyim müdürün yanına gittim. Bir yazı götürmüşüm imzalatmak için. Bana dedi ki eşime bir bilezik alacağım bir tane de sana alayım dedi. Ben o anda kaynar sular başıma döküldü gibi oldu.” (A9, 53 yaşında, memur).

Ailenin dağılması çocuklar üzerinde de önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Çocuğun hem anneye hem de babaya ihtiyaç duyacağı dikkate alınarak gelişim sürecinin sekteye uğramaması amacıyla ebeveynlerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Özdal ve Aral, 2005, s. 265). Ebeveynlerin bu süreçte tutarsız davranışlar sergilemesi, ilerleyen süreçlerde çocuğun da sosyal yaşantısında tutarsızlık göstermesine neden olabilmektedir (Ceylan, 2017, s. 69). Tek ebeveynli ailelerde çocukların yaşama ihtimali olan problemlerin giderilmesi amacıyla sağlık uzmanlarının destekleyici programlarla uygun yardımlar sunmaları gerekmektedir. Çocuklarla birlikte tek ebeveynlere yönelik de eğitim ve rehberlik çalışmalarının yapılması oldukça önemlidir (Deveoğlu, 2021, s. 1638).

“Bugün mesela okulda veli toplantısı vardı. Çoğunun babası gelmiş. Çocuğum bana diyor ki anne sen niye geldin. Babama deseydin o gelseydi.” (A14, 32 yaşında, çalışmıyor).

“Şimdi söylesem belki inanmazsınız. Zaten eski eşim çocuklarla çok ilgilenmedi. Sevgisini de az gösteriyordu. Bugün çocukların hocalarının evindeyiz. Hocaları bile diyor ki bu çocuklar babalarını hiç istemiyor.” (A6, 45 yaşında, çalışmıyor).

Ailesinden ayrı yaşayan babanın çocuklarına hassasiyetle yaklaşması, onlarla yakın ilişki kurması ve psikolojik sorunlarına dikkat etmesi, yaşanabilecek problemleri asgari düzeye düşürecektir (Demirel, 2021, s. 420). Yapılan görüşmelerde katılımcıların bu konuyla ilgili genel olarak dile

getirdikleri hususlar arasında babaların ilgisizliği, çocukların eğitim süreçlerinde ortaya çıkan aksamalar ve babasız olarak büyüyen çocukların yaşadıkları problemler yer almaktadır.

“Acı gerçeklerle karşılaştım. Kızımın aslında ayrı bir dünyasının olduğunu ve giderek içe kapandığını gördüm. Lisedeysen saçlarını kirpiklerini yolduğunu fark ettim. Yani gerçekten çok zorlandığım dönemler oldu.” (A3, 45 yaşında, öğretmen).

“Okulda bazı öğrencilerin babaları gelip alıyor. Kızım neden kimse gelip beni almıyor diye sorguluyor.” (A11, 25 yaşında, temizlik personeli).

“Babası yeniden evlendi. Sizi artık görmek istemiyorum diye haber gönderdi. Erkek çocuk o zaman psikolojik sorun yaşadı. Yazın yanına gitmeyi bekliyorken böyle bir şey oldu.” (A12, 40 yaşında, emlak danışmanı).

Ebeveyn-çocuk ilişkileri, ailenin sosyoekonomik durumu ve destek mekanizmaları, sosyal sermayenin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Öztürk ve Yıldırım, 2025, s. 12). Ebeveynler bu noktada önemli bir sosyal sermaye kaynağı olduğundan tek ebeveynli hanelerde yaşayan çocuklar, iki ebeveynli hanelerdeki çocuklardan daha düşük bir yaşam standardına sahip olabilmektedir. Çocuklara verilen duygusal destekten motivasyona, günlük işlerde gösterdikleri katkıdan ev ödevlerinde sundukları rehberliğe kadar birçok alanda bu sermaye ile destek olmaktadır. Bununla birlikte, bekâr ebeveynlerle yaşayan çocuklar, sosyal kaynaklara evde iki ebeveyni olan çocuklardan daha az erişebilmektedir (Amato vd., 2015, s. 192). Çocuklarla ilgili ortak velayetin etkin bir şekilde düzenlenmesi babaların sorumluluklarını da artıracığından baba bu süreçte ebeveynlik sorumluluklarını üstlenmekle kalmayacak aynı zamanda mali yükümlülükleri de paylaşmak zorunda kalacaktır (Mortelmans, 2020, s. 36).

Ebeveynlik sorumluluğunun eşler arasında yaşanan problemlerden bağımsız olması ve bu yönde hareket edilmesi, çocukların mevcut duruma (tek ebeveynle yaşama) adapte olabilmelerine katkı sunabilmektedir. Çocukların sosyal ve psikolojik açıdan daha kırılgan olabileceği dikkate alındığında, ebeveynlerin bu süreci hassasiyetle yürütmesi oldukça önemli hale gelmektedir. Çocuğun okul, oyun ve diğer sosyal faaliyetlerinde babanın aktif sorumluluk üstlenmesiyle, ebeveyn eksikliğinin yaratabileceği duygusal ve psikolojik tahribatların önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

### Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de boşanma oranlarıyla paralel bir artış gösteren tek ebeveynli aileler, önemli bir nüfusu ifade etmesinin yanı sıra toplumsal normlarda da bazı değişimleri beraberinde getirmektedir. Sıklıkla karşılaştığımız tek ebeveynli aile olgusu, gündelik yaşamımızdaki yerine konumlanırken anne ve baba açısından farklı sorumluluk alanlarını ortaya çıkarmaktadır. Hukuki süreç içerisinde çocukların velayetinin genel olarak annede kalması, anne eksenli tek ebeveynli aile modelini belirginleştirirken annenin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalması, ekonomik sıkıntılar yaşaması, mahalle/kültür baskısı ya da babanın temel sorumluluklarını yerine getirmemesinden kaynaklanan problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Boşanmayla birlikte yaşanan ekonomik problemler, kadının çocuklarıyla birlikte hayata tutunma çabasında önemli bir dönüm noktasına dönüşmektedir. Düzenli gelir getirici bir işte çalışan ya da anne babasıyla yaşayan kadınlarda bu durum nispeten daha kolay atlatılırken herhangi bir işte çalışmayan kadınlar için baş edilmesi zor bir süreç haline gelebilmektedir. Sürdürülebilir bir yaşam kurmak için bu ailelerin ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi ve ihtiyaçlarının asgari düzeyde karşılanabilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda nafaka kararlarının sistematik bir şekilde uygulanması ve çalışma hayatının kadınlara yönelik dezavantajlı politikalarının yasal düzenlemelerle biçimlendirilmesi oldukça önemlidir.

Boşanma sürecinde çoğu zaman kadın ile erkek arasında yaşanan derin kırılmalar, boşanma sonrasında da devam etmekte ve babanın çocuklarıyla yeterli düzeyde ilgilenmemesi, sosyal, kültürel ve psikolojik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Yapılan araştırmada kadınların üzerinde durduğu ve eksikliğini sıklıkla vurguladıkları noktalardan biri bu süreçte çocukların gelişimlerinin sekteye uğramasıdır. Tek ebeveynli aile içerisinde babanın yokluğundan dolayı oluşan otorite eksikliği, etkileşim problemleri, çocukların eğitim ve sosyal yaşam becerilerinde ortaya çıkan uyum sorunları dile getirilen hususlar arasındadır. Çocuğun babasıyla etkili ve verimli bir bağ kuramaması, gelecekte baba, anne ya da eş rollerini eksikliklerle yürütmek zorunda kalmasına neden olabilmektedir. Tek

ebeveynli ailelerde evde yaşamayan ebeveynin çocuklarıyla iletişimi ve diğer alanlarda ortaya çıkması muhtemel sorunlara yönelik Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından aktif bir şekilde destek sunulması ve düzenli takibinin yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte tek ebeveynle büyüyen çocukların eğitim süreçlerinin hassasiyetle takip edilmesi de gelecekte doğabilecek muhtemel sorunları önlemek açısından önemlidir.

Hayatını tek ebeveyn olarak sürdüren kadınlara yönelik yapılan bu araştırma 15 kadın görüşmeciden elde edilen verilere dayanmaktadır. Çalışmanın daha geniş bir yelpazede ve farklı değişkenler etrafında şekillenebileceği düşünüldüğünde bundan sonraki çalışmalarda, tek ebeveyn olarak yaşayan erkeklerle ilgili araştırmaların yapılması, daha büyük örneklem gruplarıyla nicel çalışmaların yapılması ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın tek ebeveynli ailelere yönelik yürüttükleri çalışmaların etkileriyle ilgili araştırmaların yapılması önerilmektedir.

**Kaynakça**

- Amato, P. R., Patterson, S. & Beattie, B. (2015). Single-parent households and children's educational achievement: a state-level analysis. *Social Science Research*, 53, 191-202. <http://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2015.05.012>
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar sosyolojisi*. Vadi Yayınları.
- Aydiner-Boylu, A. ve Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi*, 1, 207-220. <https://izlik.org/JA83LG83GZ>
- Atila-Demir, S. ve Genç-Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 111-128. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.333891>
- Aytaç, Ö. (2020). Kentin ve kentsel yaşamın patolojisi. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*, 6(12), 11-36.
- Badur, E. ve Turan-Başara, G. (2016). Aile hukukunda sadakat yükümlülüğü ve ihlalden kaynaklanan manevi tazminat istemi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (1), 101-136. [https://doi.org/10.1501/Hukfak\\_0000001807](https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001807)
- Biddulph, S. (2002). *Mutlu çocukluğun sırları*. (L. Yarbaş, Çev.). İlyas Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2002).
- Burgess, J. K. (1970). The Single-parent family: a social and sociological problem. *The Family Coordinator*, 19(2), 137-144. <https://doi.org/10.2307/582443>
- Butler, J. (2019). *Cinsiyet belası feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. (B. Ertür, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1999, 7. Baskı).
- Can, İ. ve Girgin Büyükbayraktar, Ç. (2018). Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39, 355-372.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2019). *Aile sosyolojisi*. Açılım Kitap Yayınları.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne baba tutumları ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişki: okul öncesi örneği*. (Tez No. 525392) [Yüksek Lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Chavda, K. ve Nisarga, V. (2023). Single parenting: impact on child's development. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 19(1), 14-20.
- Creswell, J. W. (2023). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 2013, 7. Baskı).
- Cruz, C. A., Hilario, A., Matawaran, M. E., Reyes, I. N., Leila, M. V. & Avegail, T. P. (2024). Unseen struggles on the financial challenges faced by single parents. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 8(11), 3466-3476.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İçimizdeki biz kalite bilincinin temeli*. Sistem Yayıncılık.
- Demirel, Y. (2021). Baba yokluğunun ergenler üzerindeki olumsuz etkileri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(66), 413-424. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2340>
- Deveoğlu, M. (2021). Tek ebeveynli ailelerin çocuklarının yaşadığı sorunlar. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 7(47), 1635-1640.
- Erdim, L. (2019). Alkolizmin aile ve çocuk üzerine etkisi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 193-200. <https://doi.org/10.17681/hsp.415645>
- Feyzioğlu, S. ve Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Aile ve Toplum*, 12(7), 97-110. <https://doi.org/10.21560/spcd.77415>
- Fu, Y. (2023). *The Impact of single-parent families on children's externalizing behaviour* [Conference presentation]. SHS Web of Conferences 180, 02013.
- Giddens, A. & Pierson, C. (2001). *Anthony Giddens'la söyleşiler modernliği anlamlandırmak*. (S. Uyurkulak ve M. Sağlam, Çev.). Alfa Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998).

- Güngör, A. (2023). Tek ebeveynli aileler: sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(58), 129-155. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1154433>
- Jain, M. & Mahmoodi, V. (2022). Being one in a world of twos: experiences and consequences of single parenting. *Graduate Student Journal of Psychology*, 18, 1-21.
- Kara, B. (2025). Günümüz hayat ilişkilerinde ailenin sürdürülebilirliği ve bunu destekleyecek hukuk politikası önerileri. *Adalet Dergisi*, 76, 347-375. <https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1917588>
- Karakartal, D. (2023). Kumar bağımlılığının yol açtığı psikososyal sorunların değerlendirilmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 1007-1016.
- Korkmaz, H. (2022). Modern dönemde geleneksel kültür kodlarının/ataerkil yapının aile hayatına yansması. *Antakiyat*, 5(1), 54-71. <https://izlik.org/JA85GY43RM>
- Kümbetoğlu, B. (2021). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Mendis, M. & Jayarathne, S. (2020). A Sociological study of economic problems faced by mothers in the single parent family. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 4(9), 52-55.
- Neuman, W.L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar I*. (S. Özge, Çev.). Yayın Odası. (Orijinal çalışma basım tarihi 1991, 7. Baskı).
- Mortelmans, D. (2020). Economic consequences of divorce: a review. In M. Kreyenfeld, H. Trappe (Eds), *Parental Life Courses after Separation and Divorce in Europe, Life Course Research and Social Policies* (pp. 23-42). Life Course Research and Social Policies 12.
- Nirun, N. (1994). *Sistemik sosyoloji yönünden aile ve kültür*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı: 73.
- Özdağ, F. ve Aral, N. (2005). Baba yoksunu ve anne-babası ile yaşayan çocukların kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 255-267. <https://izlik.org/JA36UM76TE>
- Öztürk, H. ve Yıldırım, F. (2025). The role of social capital for widowed women in their social service needs: protective or obstructive?. *Journal of Social Service Research*, 1-18. DOI: 10.1080/01488376.2025.2547776
- Rajput, R. (2023). Single parenting and their children's education in india: a systematic review. *The Journal of Oriental Research Madras*, 92(48), 70-77.
- Stack, R. J. & Meredith, A. (2018). The Impact of financial hardship on single parents: an exploration of the journey from social distress to seeking help. *J Fam Econ Iss*, 39, 233-242. <https://doi.org/10.1007/s10834-017-9551-6>
- Sunar, L. (2018). *Değişim sosyolojisi kavramlar, kuramlar ve yaklaşımlar*. Nobel Yayın Akademik Yayıncılık.
- Tanrıverdi, A. B. (2021). Değişmekte olan aile yapısında "tek ebeveynliğe" yönelik toplumsal bakış açısı. *Studies on Social Science Insights*, 1(1), 49-67. <https://doi.org/10.53035/SOSSCI.11>
- Taşçı, A. (2022). Din ve ahlak bağlamında sadâkat. *Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 151-170. <https://doi.org/10.53336/rumeli.1088407>
- TAYA (2021). *Türkiye aile yapısı araştırması 2021*. Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Yayın No: 4654. ISBN 978-625-8368-02-4.
- Teleoaca, A. M. (2025). Single-parent family and its effect on child development. *AGATHOS*, 16(1), 321-334. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15163204>
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2011). *Tek ebeveynli aileler*. T.C. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 148. ISBN: 978-975-19-5004-8.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). *Tek ebeveynli aileler*. Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Projesi. ISBN: 978-605-6870-7-6.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). *İstatistiklerle aile 2023*.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2023-53784>. Erişim Tarihi: 28.03.2025

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). *Evlenme ve boşanma istatistikleri 2024*.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194>. Erişim Tarihi: 28.03.2025

Varışlı, B. (2021). *Ataerkil kültürde boşanmış kadın olmak: kuramsal bir bakış*. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi 27 (e-kitap). <http://dx.doi.org/10.22559/folklor.1681>

Yıldırım, N. (2004). Türkiye’de boşanma ve sebepleri. *bilig*, 28, 59-81. <https://izlik.org/JA43JA42CX>

Yıldız, Y. (2017). *Tek ebeveynli çocukların yaşam deneyimleri* (Tez No. 486137) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

#### **Yazarların Makaleye Katkı Oranları**

Makale tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

#### **Çıkar Çatışması Beyanı**

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

#### **Etik Kurul İzni**

Bu çalışma, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığı’ndan alınan 26.02.2025 tarih ve 33/10 sayılı etik kurul izniyle yürütülmüştür.